

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. maja 1897.

### Politiški oddelek.

#### Adresá.

Po vsej Avstriji veje neka federalistična sapa. To je čisto naravno. Popolnoma jo je dogospodovala stranka, ki je bila glavna nositeljica centralistične ideje. Zgubila je celo Dunaj. Državi je s svojim vladanjem nakopala mnogo dolgov, podkopala srednje in malo kmetjstvo in obrt in zasejala nezadovoljnost mej avstrijske narode. Le naravno je, da se narodi žele znebiti vsega, kar je količkaj v zvezi z delovanjem te stranke. Očitno je, da hoče nova večina državni voz zapeljati v drugi tir.

To je jasno povedala v adresi. Vse adrese ne bomo navajali, ker je itak v velikem delu le neka parafraza prestolnega govora. Toda v odstavkih, ki se tičejo federalizma in deželne samouprave je pa znamenita, veliko jasnejša kot prestolni govor. Iz vse adrese se dobro vidi, da so nje sestavljalci dobro vedeli, kaj so hoteli in da so glavno besedo pri njej imeli Poljaki, Čehi in nemški konservativci. Odstavek glede federalistične preosnove države slove:

„Poslanska zbornica ima važne naloge. Ako naj zbornica, ustreza Najvišji želji Vašega Veličanstva, te naloge ne samo stvarno, nego tudi brez zamude časa izpolni, in dá deželnim zborom kraljestev in dežel pristoječi in njih važnosti primerni čas, moral bi v smislu intencij Vašega Veličanstva na mesto dolgotrajnih notranjih bojov mej raznimi narodnostmi avstrijskimi stopiti končno mir.

Poslansko zbornico prešinja prepričanje, da se narodnostni mir doseže le potom mejsebojnega priznavanja zgodovinskih in prirojenih pravic avstrijskih narodov v vseh kraljestvih in deželah. Jamstvo za dosego tega visokega smotra je pravična izvršitev zakonito priznane ravnopravnosti vseh narodnosti v vsem javnem življenju, v uradih in v šolah, kakor varovanje zgodovinske samo-

stojnosti in integritete kraljestev in dežel, ohranivši iste združujočo realno zvezo.

Poslansko zbornico navdaja nadalje zaupanje, da je možno mnogo in važnih nalog le tedaj uspešno in pravočasno rešiti, če se razbremenijo preobloženi državni zbor in se deželnim zborom kraljestev in dežel v smislu starodavnih zgodovinskih tradicij odkáže širši delokrog, zlasti ker pri obstoječi razliki v razmerah posamičnih dežel jednotna določila niso povsod jamstvo dobrega uspeha.

Uvažuje veliko važnost avtonomije kraljestev in dežel, oprime se poslanska zbornica z veseljem prilike, položiti v roke deželnih zborov zadostna materijalna sredstva za izpolnjevanje njih nalog na ta način, da jim odkáže posamične obstoječih davkov ali pa primeren delež državnih dohodkov.

Za procvit monarhije neizogibno potrebno prospevanje kraljestev in dežel bi pa tudi znamenito pospeševalo to, ako bi bila prilika, dati upravam posamičnih dežel potrebno samostojnost in jo urediti v soglasju z različno vstvarjenimi življenskimi potrebami, kar bi tudi omogočilo, da postane uprava priprostejša in cenejša.

Poslanska zbornica bo z največjo unemo podpirala prizadevanja vseh narodov glede splošne omike, znanosti in umetnosti; izreka resno željo, naj ustreza šola potrebam raznih dežel in narodov, kar se more v polni meri doseči le z razširjenim postavodajalnim sodelovanjem deželnih zborov. Soglašuje z besedami Najvišjega prestolnega nagovora, polaga zbornica največjo važnost na vzgojne naloge šole na ta način, da se po njej položi temelj verskemu in nravnemu razumevanju življenja v pravo blaginjo mladine in za vzgojo generacije, katera bi mogla preobraziti obstoječi družabni red z mirnimi, vsak preobrat izključujočimi reformami v duhu socijalne pravičnosti.“

Naše mnenje o uspešnem delovanju deželnih zborov se pač malo loči od ugodne sodbe sestaviteljev adrese. Ako se narodno vprašanje temeljito ne reši, se s federalizmom ne bode družega dosego, kakor da se narodni

prepiri iz zbornice poslancev preneso v deželne zборе. V koroškem, štajerskem ali isterskem ali tržaškem deželnem zboru pač narodno sporazumljenje ne bode lažje mogoče, kakor v zbornici poslancev. Spominjajmo se samo le na burne prizore v isterskem ali tržaškem deželnem zboru, ko so slovanski poslanci bili prisiljeni ostaviti zbornico. Mi nismo načelni nasprotniki federalizma, a poprej se mora popolnoma jasno in določno zagotoviti narodno enakopravnost. Dokler se to ne zgodi, je in ostane federalizem za Slovence nevarno dvorezno orožje.

### Politični pregled.

**Obstrukcija.** — Nemški liberalci so v največji zadregi. Radi bi delali vladi najstrožjo opozicijo, pa se je prav ne upajo. Pretili so v gospodarskih vprašanjih tudi obstrukcijo, in celo narodne Nemce napadali, da jih podpirati ne hote. Vlada je pa nakrat prišla s predlogami, ki so bile v korist tudi židovskim podjetnikom. Liberalni Nemci so imeli najlepšo priložnost, nastopiti proti vladi, a se niso upali. Zato so se s svojo obstrukcijsko politiko že precej osmešili. Grof Badeni dobro ve, kje jih je treba prijeti, da prijenljivi postanejo. Dan za dnevom pa liberalci izdajajo razne izjave o obstrukciji, ki se že povse nasprotujejo. Poljski list „Czas“ nasvetuje naj bi liberalci si poskrbeli kako navodilo za obstrukcijske politike. Spisal naj bi ga jim kak urednik „Neue Freie Presse“.

**Vlada se umika.** — Vladi mora biti mnogo na tem, da si pridobi vsaj del nemških liberalcev na svojo stran, kajti drugače bi nam bilo povse nerazumljivo, zakaj da še začenja prijenjavati glede jezikovnih naredeb. Izdala je podrejenim oblastvom na Češkem in Moravskem neki navod, kako naj izvajajo jezikovne naredbe. V tem ukazu se nemščini odloča jako obširen delokrog in se uvaja za nekak ožji notranji uradni jezik. Vse knjige, zapisniki, registri, iz katerih stranke izvlečkov ne smejo zahtevati, se imajo pisati v nemščini, ravno tako morajo uradniki v svojih osebnih stvareh z višjimi oblastvi nemški dopisovati in vse strogo oficijozne stvari naj se tudi pišejo v nemščini. Nemščina ostane torej notranji uradni jezik samo v onih slučajih, kjer je meja mej notranjim in vnanjim uradnim jezikom bila dvomljiva, se bode nekoliko utesnil delokrog nemščini. Čehi niso zadovoljni s tem navodilom in že prete z opozicijo.

**Nemštvo v Sleziji v nevarnosti.** — Vlada neki namerava šleškemu nemštvu pridejati hud udarec, seveda če je nemškim listom verjeti. Jezikovne naredbe za Slezijo pač še ni izdelala, a razdeliti hoče sedanjo šleško kmetijsko družbo, ki je nemška, v nemški, poljski in češki oddelek in dovoliti jej večjo podporo. To je pa strašno. Sedaj je bila družba dobro orodje germanizacije, v bodoče bi pa več ne bila.

**Krščanski socijalisti.** — Mi smo večkrat naglašali, da v narodnih ozirih krščanski socijalisti niso povse pravični. To se kaže tudi glede jezikovnih naredeb. Pri tem se je pa še nekaj čudnega pokazalo, da „Reichspost“, ki je glasilo boljše katoliške trakcije te stranke, huje zabavlja proti jezikovnim naredbam in Slovanom, nego drugi protisemitski listi. Ker so urednik in sodelavci tega lista samo dobri katoliški možje, je vidno iz tega, da iz tega še ne sledi, da je v narodnem oziru pravičen, kjer je dober katoličan. V državnem zboru pa krščanski socijalisti igrajo čudne vloge. Scheicher je ostro nastopil proti jezikovnim naredbam in je zaradi tega prišel še pri nemških liberalcih v dobro ime, drugi krščanski socijalisti so pa boljše vzdržljivi in zlasti obstrukcije ne podpirajo. Vidi se jim, da si nočejo spriditi popolnoma dobrih razmer z vlado, pa tudi ne s konservativnimi strankami, ko

bi le kedaj bilo treba njih pomoči. Vladi delajo opozicijo, a le navidezno. Podobna je mladočeški opoziciji lanskega leta. Govorili so proti vladi, a če je bilo vladi treba podpore, so jej pa naklonili. Marsikatero predlogo bi Mladočehi lani lahko zavrgli, pa ji vladi na ljubo niso. Ker so njih glasovi odločevali, so pa iz zbornice toliko svojcev odpravili, da je bila vlada gotova večine. Tako sedaj delajo krščanski socijalisti.

**Pogodba z Ogersko.** — Kvotni deputaciji se nista mogli sporazumeti o donesku obeh državnih polovic k skupnim državnim troškom. Avstrijska deputacija je zahtevala, da se uravna razmerje po številu prebivalstva. Naša državna polovica bi potem plačala 58, ogerska pa 42 %. Madjari so pa hoteli, da pri sedanjem razmerju ostane. Vladi se tudi ne moreta sporazumeti. Avstrijska zahteva, da Ogri plačajo vsaj 36 %, ogerska pa pravi, da večjega doneska, kakor ga je plačevala, Ogerska prevzeti ne more. Najbrž vlada naposled Ogrom odjenja. Seveda se ne ve, kaj potem poreče drž. zbor.

**Grško-turška vojska.** — Nota, s katero so naznanila vevlasti, da so voljne posredovati v grško-turški zadevi, se glasi: Zastopniki Francije, Italije, Anglije, Nemčije in Avstro-Ogerske so naročili ruskemu zastopniku Onu kot starosti diplomatskega zastopstva v Atenah v imenu vlad izjaviti, da so vevlasti voljne ponuditi svoje posredovanje z namenom, da se sklene premirje in poravnajo difference mej Grško in Turčijo, toda le pod tem pogojem, ako grška vlada izjavi, da bo odzvala svoje čete s Krete in ne bode ugovarjala avtonomiji Krete, ter konečno, da se ravna brez ugovora po nasvetih vevlastij v dosego trajnega miru. Grška vlada je odposlala takoj nastopno izjavo: Kraljeva vlada jemlje na znanje izjavo vevlastij in izjavlja, da bode odzvala čete s Krete, formalno pritrdila avtonomiji otoka Krete in izročila usodo Grške v roke vevlastij. Na podlagi tega so vevlasti naročile poslanikom, naj naznanijo turški vladi posredovanje in jo prosijo, da takoj ustavi vojne operacije. Tudi admirali na Kreti so dobili ukaz z naročilom, naj ne ovirajo vkrcanja grških čet v domovino. Dasi je pa posredovanje vevlastij v polnem teku, vendar še ni miru na bojnem polju, posebno Turška misli na daljno bojevanje. Iz Epira se je grška vojska po večini umaknila, a Turki prodira o naprej. V Tesaliji so se Grki umaknili do Domokosa. Grška posadka je bila tu precej močna, a premoč turške sile jo je premagala. Ker Turčija vidi, da se ji od strani Grkov na bojnem polju ne more pripetiti noben poraz več, noče turška vlada odgovoriti na noto vevlastij, ki žele, da turška vlada takoj ustavi vojno akcijo. Sploh prevladuje v političnih krogih mnenje, da je Turčija zategadelj stavila uprav neizpolnjive pogoje miru, ker hoče vojno proti Grški nadaljevati. Vedoč, da je grška vojska desorganizirana in demoralizirana in zanašaje se na moč, upa sultan da doseže z novimi zmagami velikanski moralni uspeh v vseh mohamedanskih krajih. Zategadelj tudi ni upati, da privoli v ohranitev sedanje grške posesti. Evropska diplomacija bode pač zahtevala, naj se ohrani status quo, ali sultan se s tem ne zadovolji. Politični krogi so radi tega v velikih skrbih in se boje, da bodo pogajanja s sultanom jako dolgotrajna in da zamorejo naposled razgnati evropski koncert. — Da Turčija na svojo pest in to-li obširno postopa, kriva je pred vsem nesrečna nejeдинost vevlastij, katero se te že tolikrat pokazale in vsled katere nima Turčija že nobenega respekta več pred vevlastmi.

**Turčija.** — Kako prevzetna je postala Turčija vsled uspehov proti Grkom priča najbolj vest, da se je ministerski svet že posvetoval o upravi osvojenih pokrajin na Grškem. Načrte glede turške uprave v Tesaliji je ministerski svet že potrdil in sultan odobril. Sestavil se bo iz orožnikov in črno-vojnikov batalijon in poslal v Lariso. Turški konzuli v Volo Larisi in Trikali bodo dobili nalog, da preosnujejo upravo po turški in vodijo posle. Reči se pač mora, da so Turki naredili enkrat račun brez krčmarja. Neverjetno je, da bi vele-